

Поступна Олена Вікторівна, канд. наук з держ. упр., доцент
Харківський регіональний інститут державного управління Національної академії
державного управління при Президентові України, м. Харків, Україна
Полякова Ольга Станіславівна, канд. юрид. наук
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків, Україна
Степанко Олексій Вікторович, канд. наук з держ. упр.
Національний університет цивільного захисту України

ОСОБЛИВОСТІ УТВОРЕННЯ ОРГАНУ УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ В НОВОСТВОРЕНІЙ ОБ'ЄДНАНІЙ ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ

Європейський напрям, після проголошення незалежності, став для України необхідною умовою досягнення її стабільності на міжнародній арені. Обраним курсом, який підтримувала більшість громадян, Українська держава рухалася більш 20 років. Різкі зміни курсу і відмова від ідеї європейської інтеграції призвели до трагічних подій, що сталися в столиці країни в грудні 2013 – лютому 2014 рр. Втім, саме вони дали можливість державі відновити рух до європейських стандартів життя і демократичних свобод. Уже в квітні 2014 р. Кабінетом Міністрів України було схвалено Концепцію реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні (далі – Концепція), відповідно до якої має бути запроваджено в країні самоврядування за європейською моделлю. Реалізувати Концепцію заплановано в два етапи:

– 2014 р. – підготовчий етап – створення правової основи діяльності органів місцевого самоврядування (далі – ОМС) та визначення відповідальної структури з проведення реформування, що має координувати цей процес;

– 2015-2017 рр. – етап впровадження – проведення інституційної реорганізації ОМС, місцевих органів виконавчої влади на новій територіальній основі та місцевих виборів з урахуванням реформованої системи ОМС, удосконалити систему планування території громад, уніфікувати і стандартизувати публічні послуги, що надаються ОМС населенню [6].

В січні 2015 р. Президент України підписав «Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020», в якому першочерговими для реалізації проголошено децентралізацію та реформу державного управління. Метою державної політики у сфері децентралізації, відповідно до стратегічного документу, є «відхід від централізованої моделі управління в державі, забезпечення спроможності місцевого самоврядування та побудова ефективної системи територіальної організації влади в Україні, реалізація у повній мірі положень Європейської хартії місцевого самоврядування, принципів субсидіарності, повсюдності і фінансової самодостатності місцевого самоврядування» [5].

У лютому 2015 р. було прийнято Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [4], який врегульовує відносини, що виникають у процесі об'єднання територіальних громад (далі – ОТГ) сіл, селищ, міст.

Таким чином, на початку 2015 р. в державі були закладені правові основи для початку процесу проведення інституційної реорганізації ОМС – створення ОТГ. У 2015 р. в Україні було створено 159 ОТГ, а на кінець 2016 р. їх налічується вже 367 [3]. В ОТГ вже розпочався виборчий процес.

Слід зазначити, що для ОТГ однією із складних задач є створення власного, окремого органа управління, що буде здатний забезпечити належний рівень надання освітніх послуг населенню своєї громади. Особливостями створення системи управління освітою ОТГ в Україні є:

– процес об'єднання громад створює умови, коли всі управлінські та фінансові повноваження зосереджені в єдиному ОМС, що дає реальну можливість оптимізувати

мережу освіти з метою подолання накопичених проблем у сільській місцевості (наприклад, проблема малокомплектних шкіл);

— одним із головних критеріїв ефективності управління мережею навчальних закладів ОТГ є якість освіти, тому необхідно органам управління освітою ОТГ спільно із Департаментом освіти і науки обласного рівня, методистами регіональних інститутів підвищення кваліфікації вдосконалювати методичку об'єктивного оцінювання якості освіти в сільських навчальних закладах;

— повноваження у сфері освіти в ОТГ розширені, а більшість об'єднаних громад не мають необхідний досвід управління мережею навчальних закладів;

— створення органу управління освітою ОТГ має бути якісним процесом, яке засноване на ретельному аналізі його функцій і повноважень, тому необхідно уникати технічного дублювання відділу освіти районної державної адміністрації, оскільки завдання органу управління освітою в ОТГ значно ширше ніж поточне адміністрування існуючої мережі навчальних закладів;

— для новоствореної ОТГ потрібно розробити дорожню карту створення органу управління освітою, оскільки цей процес може тривати від 2-х до 4-ї місяців та включає: укомплектованість його кадрами відповідної кваліфікації, налагоджений документальний порядок, пов'язаний з інвентаризацією прийнятого комунального майна, кадрового обліку працівників освіти, вирішення питань методичної підтримки та атестації, підготовки статистичних звітів, фінансового та бухгалтерського забезпечення навчальних закладів;

— після утворення дієвого управління освітою ОТГ та набуття їм стабільного характеру управління навчальними закладами можна починати підготовку плану з оптимізації закладів освіти [2].

Відповідно до листа Міністерства освіти і науки України «Про формування органів управління освітою», ОТГ забезпечують управління закладами дошкільної, загальної середньої та позашкільної освіти. На міністерському рівні пропонують для ефективності адміністративного обслуговування освіти ОТГ делегувати адміністративні і навчально-методичні повноваження на рівень навчального процесу (навчальних закладів) у поєднанні з належним управлінням усередині самого закладу та забезпеченням якості освіти. Такого роду децентралізація системи освіти ОТГ дозволить уникнути формування малоефективної і витратної для бюджету виконавчого комітету ОТГ структури [7].

У збірнику проектів нормативних актів ОТГ пропонується розроблений зразок положення про управління освіти, молоді та спорту, що складається з 8 розділів:

- загальні положення та структура управління;
- завдання та повноваження управління;
- організація роботи управління;
- правовий статус начальника управління, його права і обов'язки;
- права і обов'язки працівників управління;
- фінансове та матеріально-технічне забезпечення діяльності управління;
- відповідальність посадових осіб управління;
- заключні положення [1].

Втім, різниця між запропонованим положенням про управління освітою ОТГ і існуючим Примірним положенням про відділ (управління) освіти виконавчого комітету міської ради, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України № 192 від 1 квітня 2003 р., є незначною, а, отже, є сумніви щодо уникнення дублювання функцій в освітній галузі між об'єднаними громадами та районними (міськими) радами.

Правові повноваження управління освітою ОТГ є значно більшими. Напрямами їх діяльності можна окреслити такі:

- організація та прийняття управлінських рішень;
- кадрове забезпечення;
- забезпечення атестації педагогічних працівників;
- контроль;
- соціальний захист та охорона здоров'я;
- матеріально-технічне забезпечення;
- фінансове забезпечення;
- зв'язки з громадськістю.

Дійсно, новацією функцій управління для структурного підрозділу ОТГ в галузі освіти є її фінансові права. Орган управління освітою ОТГ є юридичною особою, має самостійний баланс, рахунки в казначействі та печатку. Він підзвітний, підконтрольний та підпорядкований голові ОТГ, Департаменту освіти і науки обласної державної адміністрації, Міністерству освіти і науки України та іншим центральним органам виконавчої влади.

Ще однією особливістю утворення органу управління освітою ОТГ є те, що у результаті співпраці ОТГ між собою у сфері освіти, цей орган можна утворити трьома шляхами: утворити власний орган, сформувати спільний для кількох ОТГ орган або делегувати відповідні повноваження одному із суб'єктів співробітництва.

Підсумовуючи можна стверджувати, що в Україні на локальному рівні запроваджується нова модель управління освітою, яка має бути більш ефективною й результативною. Сьогодні вже є певний досвід, напрацювання в цьому напрямку. Однак, виникає багато питань, які можна вирішити лише шляхом спроб і помилок. Кожна громада має пройти свій еволюційний шлях розвитку.

Список використаних джерел

1. Зразок Положення про управління освіти, молоді та спорту виконавчого комітету ради, а також рішення про його затвердження // Збірник проектів нормативних актів об'єднаних громад : виробн.-практ. видання / [А. Ткачук, О. Сергієнко, О. Врублевський, Н. Наталенко]. – К., ТОВ інформац-консульт. Центр «Легальний статус», 2016. – С. 92-103.
2. Методичні рекомендації щодо створення системи управління освітою об'єднаних територіальних громад станом на 22 лютого 2016 року / А. Сеїтосманов, О. Фасоля, В. Мархлевський. – 22 с.
3. Оприлюднено Карту процесу формування об'єднаних громад в Україні [Електронний ресурс] : Прес-центр ініціативи «Децентралізація влади». – Режим доступу : <http://decentralization.gov.ua/news/item/id/3494>.
4. Про добровільне об'єднання територіальних громад [Електронний ресурс] : Закон України від 05 лютого 2015 р. № 157-VIII : [із змін.] станом на 01 січ. 2017 р. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/157-19>.
5. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» [Електронний ресурс] : Указ Президента України від 12 січня 2015 р. № 5/2015. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.
6. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні [Електронний ресурс] : розпорядження Кабінету Міністрів України від 01 квітня 2014 р. № 333-р. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>.
7. Про формування органів управління освітою : лист Міністерства освіти і науки України від 30 грудня 2015 р. № 1/9-633.